

ВІДГУК

офіційного опонента Малюги Лесі Юріївни, докторки юридичних наук, доцентки, завідувачки кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки

України на дисертацію Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право

Обрана автором дисертації тема для дослідження є дійсно актуальною, оскільки, не зважаючи на певну кількість наукових досліджень, присвячених досліджувальній тематиці, проблеми адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану набули особливого значення після повномасштабного вторгнення рф до України.

Як слушно зазначають у наукових джерелах, надання гуманітарної допомоги є невід'ємною частиною міжнародного співробітництва та суспільної відповідальності. Це не лише допомога у важкі часи, але й інвестиція в майбутнє, що забезпечує стабільність, безпеку та добробут для всіх. Виокремлюють такі практичні проблеми надання гуманітарної допомоги: 1) логістичні виклики: складнощі в транспортуванні гуманітарних вантажів до віддалених або важкодоступних районів, особливо в умовах конфлікту чи природних катастроф; наявність пошкодженої інфраструктури, яка ускладнює доставку допомоги; 2) проблеми координації: відсутність ефективної координації між урядовими структурами, неурядовими організаціями та міжнародними агенціями, що може призводити до дублювання зусиль або пропуску важливих потреб; нерегулярний обмін інформацією між усіма учасниками гуманітарних операцій; 3) фінансування: недостатнє фінансування гуманітарних програм, що обмежує можливості надання допомоги та реалізації проектів; залежність від донорських коштів, які можуть бути нестабільними або обмеженими; 4) правові та політичні бар'єри: відсутність або неналежне регулювання законодавства, яке ускладнює діяльність гуманітарних організацій; політичні перешкоди, які можуть затримувати або ускладнювати надання допомоги, особливо в конфліктних зонах; 5) вразливість отримувачів допомоги: визначення реальних потреб населення може бути ускладнено, що веде до недостатнього або неналежного реагування на гуманітарні потреби; проблеми з доступом до інформації про людей, які потребують допомоги, особливо у випадках внутрішньо переміщених осіб або маргіналізованих груп; 6) культурні та соціальні фактори: нерозуміння місцевих культурних традицій і потреб, що може призвести до невідповідності допомоги реальним потребам населення; страх і недовіра з боку населення до гуманітарних організацій, що можуть бути пов'язані з політичними

або військовими аспектами; 7) оцінка ефективності: відсутність чітких механізмів моніторингу та оцінки впливу гуманітарної допомоги, що ускладнює корекцію програм і стратегій; непрозорість у звітуванні про витрати та результати гуманітарних програм. Ці проблеми вимагають комплексного підходу та співпраці між усіма учасниками гуманітарного процесу для забезпечення ефективної та своєчасної допомоги людям у потребі. І особливо гостро це проявилось власне після 24 лютого 2022 р.

Про актуальність обраної І.О. Бесєдіним теми дослідження свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Таким чином, викладене вище свідчить, що обрана І.О. Бесєдіним тема для дослідження і поставлена мета присвячені дійсно актуальній проблемі, вирішення якої допоможе обґрунтувати новітні теоретико-правові та практико-орієнтовані аспекти розвитку адміністративного права в сфері адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій І.О. Бесєдіним засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість здобувачу визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему. Зокрема, основна мета, яку ставив перед собою автор, полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити особливості адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні, особливо в умовах воєнного стану, визначити правовий режим гуманітарної допомоги.

Визначена мета дослідження деталізована у завданнях, які, своєю чергою, дозволили окреслити об'єкт та предмет дослідження. Зокрема, об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають у процесі надання та отримання гуманітарної допомоги, а предметом – є адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Таке формулювання об'єкта та предмета дисертації не викликає зауважень і засвідчує фаховий підхід здобувача до окреслення меж дослідницької проблематики.

Здобувачем проаналізовано значну кількість джерел (282 найменування).

При цьому слід відмітити, що в списку використаних джерел наведені наукові праці теоретичного змісту і дослідження практиків. Це свідчить про те, що в дисертації приділена увага як теоретичним, так і практичним аспектам досліджуваної теми. Автор роботи уважно поставився до опрацювання джерел теоретичного характеру – в дисертації представлено аналіз значної кількості таких

джерел. Полемізуючи з адміністративістами на сторінках дисертації, автор обґрунтовує власні наукові дефініції, висновки, узагальнення. І тут дуже добре прослідковується вдалість вибору ним методів і прийомів наукового дослідження.

Грунтовний аналіз робіт інших науковців і правильно обрана методика наукового дослідження дали можливість дисертанту вирішити наукову задачу, визначити та обґрунтувати найбільш вагомі тенденції комплексного розвитку адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. Викладене дає підстави стверджувати, що дисертація І.О. Беседіна виконана на високому науково-методологічному рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

У результаті проведеного дослідження І.О. Беседіним обґрунтовано низку концептуальних теоретичних та практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни. Зокрема, уперше аргументовано, що практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов'язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та дотримання інтересів суб'єктів відповідних правовідносин. Похідними від таких інтересів є інтереси власне громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які використовують у кінцевому рахунку гуманітарну допомогу. Дієвість механізму адміністративно-правового регулювання впливає на ефективність і результативність адміністративно-правового регулювання відповідних відносин.

Також в роботі принципи гуманітарної допомоги розглядаються крізь Цілі сталого розвитку та аргументується нереальність реалізації задекларованих на міжнародному та національному рівні таких цілей.

Дисертантом слушно запропоновано розглядати принципи гуманітарної допомоги без поділу на основні та додаткові (факультативні), оскільки порушення додаткових принципів тягне за собою порушення основних. У цьому контексті запропоновано такий перелік принципів гуманітарної допомоги: 1) гуманність; 2) нейтральність; 3) неупередженість; 4) незалежність; 5) добровільність; 6) єдність; 7) універсальність; 8) координація; 9) якість; 10) ефективність; 11) підзвітність; 12) різноманітність партнерських відносин; 13) забезпечення захисту.

В дисертації обґрунтовано нагальну необхідність розширення існуючого переліку глобальних принципів гуманітарної допомоги і врахування положень міжнародних нормативно-правових актів та уніфікування їх у частині переліку цих принципів. Доведено, що лише комплексне застосування всіх зазначених принципів сприятиме досягненню реальної мети сучасної гуманітарної допомоги. Розглядаючи адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги автором влучно доведено, що внутрішньодержавне регулювання часто поєнується з міжнародно-правовим регулюванням, оскільки значна частина відповідних відносин є похідними від міжнародних відносин.

Автором було сформульовано та чітко аргументовано завдання щодо належного адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. Вдалим є чіткій наведений перелік завдань, а саме: дослідження сутності понять «гуманітарна допомога» та «право на гуманітарну допомогу» та їхнє співвідношення із суміжними категоріями; встановлення кола суб'єктів надання та отримання гуманітарної допомоги; здійснення теоретико-практичного аналізу існуючих принципів гуманітарної допомоги та сформулювати їх власний перелік; визначення проблем механізму адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану; проведення дослідження особливостей оподаткування гуманітарної допомоги; здійснення дослідження проблемних питань щодо державного контролю при отриманні та наданні гуманітарної допомоги; встановлення особливостей окремих правових аспектів отримання гуманітарної допомоги в період дії воєнного стану; здійснення теоретико-практичного аналізу правового режиму гуманітарної допомоги, наданої від міжнародних гуманітарних фондів ООН та ЄС (с. 31 роботи).

У результаті аналізу наукової літератури та нормативно-правових національних та міжнародних актів, дістали подальшого розвитку питання адміністрування експериментальних проектів щодо розподілу гуманітарної допомоги. У цьому контексті розглянуто ризики для фінансової, економічної та енергетичної безпеки держави, які можуть виникати внаслідок доступу надавачів міжнародної фінансової й технічної допомоги (іноземних донорів гуманітарної допомоги) до звітної інформації про місце розташування і стан наявного в Україні критично важливого промислового обладнання.

Також проаналізовано питання порушення адміністративно-правового режиму гуманітарної допомоги та її подальше використання у підприємницькій діяльності. Такі порушення становлять загрозу фінансовій безпеці України, знижують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, шкодять інтересам сумлінних платників податків, які ввозять той самий товар на загальних підставах, сплачують всі належні податки та збори. Крім того, з'ясовано питання спрощення процедур митного оформлення гуманітарної допомоги (якщо вона надходить ззовні) та недопущення додаткового податкового навантаження на надавачів й отримувачів гуманітарної допомоги. У цьому контексті критично оцінюється ототожнення у ПК України понять «гуманітарна допомога» та «благодійна допомога».

Окрім зазначених вище, у дисертації запропоновано та належним чином обґрунтовано ще цілу низку нових теоретичних підходів, висновків та узагальнень, а також сформульовано авторські дефініції низки термінів і понять. Проведена І.О. Беседіним науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою дослідити адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи І.О. Беседіна не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, що ґрунтується на сукупності сучасних загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання (історико-юридичного, порівняльно-правового, діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, статистичного та інших). Робота виглядає органічною і своєчасною, адже є прикладом результативного використання сучасної методології для найбільш успішного досягнення мети дослідження.

Розв'язання визначених у вступі завдань базується на результатах аналізу широкого кола джерел, які репрезентують вітчизняну і західну юридичну науку. Зокрема, теоретико-методологічну основу дисертації становлять наукові праці вчених з адміністративного права.

Окрім того, було використано напрацювання фахівців з різних галузей знань, зокрема: соціології, філософії, загальної теорії держави і права, міжнародного права, а також інших галузевих правових наук.

Нормативну основу роботи становлять нормативно-правові акти різної юридичної сили, зокрема Конституція України, міжнародні договори та угоди, а також законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, норми яких спрямовані на адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Отже, є всі підстави стверджувати, що результати дисертаційного дослідження І.О. Беседіна, які винесено на захист, виконано на високому методологічному рівні. Вони достатньо аргументовані, обґрунтовані, логічні та переконливі.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають як теоретичний, так і прикладний зміст, які можуть бути використані: у науково-дослідній роботі (для подальшого дослідження проблем, пов'язаних адміністративно-правовим та міжнародно-правовим регулюванням відносин у сфері гуманітарної допомоги); у нормотворчій роботі (при підготовці законопроектів щодо внесенні змін до адміністративного, податкового та митного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів); у навчальному процесі (при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань з дисциплін адміністративно-правового й міжнародно-правового спрямування, а також в освітньому процесі у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Право»).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дисертація І.О. Бесєдіна викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України. Структура дисертації дозволила всебічно і повно проаналізувати питання, які визначені як мета і завдання дослідження.

Автор правильно визначив мету та завдання дослідження, обрав відповідну методику його проведення. При цьому сформульовані завдання достатньо відображені у змісті роботи та висвітлені у висновках. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, схарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено інформацію щодо апробації матеріалів дисертації та її структуру.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що становлять науковий інтерес. Так, у першому розділі «Загальні положення про гуманітарну допомогу в Україні в умовах воєнного стану» досліджується поняття права на гуманітарну допомогу; порівнюється поняття «гуманітарна допомога» та суміжні категорії; аналізуються суб'єкти надання та отримання гуманітарної допомоги; характеризуються принципи надання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану.

Другий розділ роботи «Механізм адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» присвячено аналізу правил ввезення та обліку гуманітарної допомоги та особливостям використання та оподаткування гуманітарної допомоги.

У третьому розділі роботи «Правовий режим гуманітарної допомоги, наданої від міжнародних гуманітарних фондів: адміністративно-правові та суміжні питання» аналізується правовий режим гуманітарної допомоги від ООН та від ЄС.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано висновки, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію та високий рівень достовірності. Зміст дисертації в цілому характеризується досить виваженим підходом до розроблення відповідних дефініцій, що дозволило авторів аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем, пов'язаних із адміністративно-правовим регулюванням гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація І.О. Бесєдіна відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – визначення крізь призму правових цінностей авторського бачення адміністративно-правового регулюванням

гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. Мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлені в у 7 наукових публікаціях, 4 з яких були опубліковані у вітчизняних наукових фахових для юридичних наук виданнях категорії «Б». Результати наукового дослідження І.О. Бесєдіна були доведені до відома наукової громадськості не тільки в опублікованих автором наукових статтях, а й у 3 тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях, що засвідчує належну апробацію наукового дослідження.

Оформлення дисертаційної роботи І.О. Бесєдіна відповідає встановленим вимогам. Дослідження має логічну структуру, збережено послідовність викладу матеріалу, не порушений зв'язок між структурними частинами, які розміщено у порядку градації, матеріали розділів супроводжуються ґрунтовними висновками. Загальна структура роботи в цілому є внутрішньо узгодженою, логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Дисертацію вигідно характеризує науковий стиль викладу державною мовою, який, у той же час, не перенавантажений занадто складними вербальними конструкціями. Дисертація у цілому свідчить про вільну орієнтацію здобувача в науці адміністративного права та добру обізнаність у науковій літературі й законодавстві, що відповідає високому рівню наукової кваліфікації. Висновки і пропозиції дисертанта ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним. Більшість висновків дисертанта науково обґрунтовані й оригінальні, сприяють перегляду усталених догм.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження І.О. Бесєдіна може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Проаналізувавши зміст дисертації, можна констатувати, що автором дисертації дотримано вимог академічної доброчесності повною мірою. Дисертація містить посилання на використані в її тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Надано повну інформацію про результати наукової діяльності й використані методики досліджень. У дисертації не виявлено ознак

академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень академічної доброчесності.

Констатуючи, дисертація І.О. Бесєдіна є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, в якому повною мірою розкрита його тема, досягнута мета, яка перед ним висувалась, та вирішені всі задачі, які ставив перед собою здобувач. Відповідно, відгук на дисертацію позитивний. Дисертація відповідає вимогам, які висуваються до такого роду наукових праць – і щодо змісту, і щодо оформлення.

Зауваження щодо оформлення і змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу І.О. Бесєдіна, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. На с. 32 роботи автор зазначає методологічний арсенал, який ним був використаний під час написання дисертаційної роботи. Зокрема, зазначено, що «у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ: історико-юридичного, порівняльно-правового, діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, статистичного та інших». Питання вибору і застосування методологічного інструментарію є важливим етапом наукової роботи. Водночас, на нашу думку, автору варто було більш розгорнуто пояснити у цій частині вступу роботи, яким чином і в яких частинах роботи ним було використано кожен із зазначених методів.

2. В роботі автор наголошує на тому, що нині загострюється питання міжнародного співробітництва, міжнародних та адміністративних правовідносин у контексті надання гуманітарної допомоги від ООН, діяльності ОСНА, через яку відбувається фінансування такої гуманітарної допомоги через такі найбільші об'єднані фонди багатьох донорів: CERF і CBPL (с. 193). Під час захисту дисертації автору варто конкретизувати про причини виникнення такої проблеми і зазначити, які механізми для вирішення окресленої проблеми він вбачає?

3. У розділі 2 роботи автор визначається із механізмом адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. Вважаємо, що автору слід було додатково аргументувати від чого, на його думку, залежить ефективність і у підсумку – результативність такого регулювання.

4. У розділі 1 роботи проаналізовані суб'єкти відносин у сфері гуманітарної допомоги: донори, отримувачі і набувачі. Слушно наголошено на необхідності поширення статусу отримувача гуманітарної допомоги на фізичних осіб. Однак залишається відкритим питання: а яким чином наразі вирішується окреслена проблема, коли отримувачем гуманітарної допомоги виступає фізична особа?

5. Слушним і вельми актуальним є положення дисертації про розгляд принципів гуманітарної допомоги без поділу на основні та додаткові (факультативні). Дійсно, порушення додаткових принципів тягне за собою й порушення основних. У цьому контексті автором запропоновано власний розширений перелік принципів гуманітарної допомоги: 1) гуманність; 2) нейтральність; 3) неупередженість; 4) незалежність; 5) добровільність; 6) єдність; 7) універсальність; 8) координація; 9) якість; 10) ефективність;

11) підзвітність; 12) різноманітність партнерських відносин; 13) забезпечення захисту (с. 110 роботи). На нашу думку, потребує додаткового обґрунтування включення до переліку цих принципів запропонований автором принцип забезпечення захисту.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що висловлені вище зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних проблем. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність, є самостійним завершеним, комплексним дослідженням актуальної теми і новим вирішенням конкретного наукового завдання. Зроблені дисертантом висновки, узагальнення, сформульовані пропозиції та рекомендації сприяють розвитку науки адміністративного права, а наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід здобувача до її розгляду.

ВИСНОВОК

Відповідно до вивченого рукопису і наукових публікацій є підстави вважати, що дисертація Ігоря Олександровича Беседіна на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право, є завершеною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, має істотне значення для науки адміністративного права та відповідає вимогам таких правових актів, як: Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44); Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимоги до оформлення дисертації, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (зі змінами).

Здобувач Ігор Олександрович Беседін набув теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, визначені стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 081 – право, виконав поставлене наукове завдання, оволодів методологією наукової діяльності і заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Офіційний опонент:

докторка юридичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України

Л.Ю. Малюга

Підпис Л.Ю.М., доцентки, завідувачки кафедри цивільно-правових дисциплін
Учений секретар КДП
Л.Ю.М., доцент
"16" червня 2025 року
Андрій ПРОЗОРОВ